

BIBLIJNE ŚWIADECTWA O POWOŁANIU DO ŚWIĘTOŚCI W ADHORTACJI APOSTOLSKIEJ PAPIEŻA FRANCISZKA *GAUDETE ET EXSULTATE*

Słowa kluczowe: świętość w Biblii, *Gaudete et exsultate*, papież Franciszek, wielka reguła postępowania, droga świętości

Key words: Sanctity in the Bible, *Gaudete et exsultate*, Pope Francis, a great rule of conduct, path of sanctity

Schlüsselworte: Heiligkeit in der Bibel, *Gaudete et exsultate*, Papst Franziskus, grosse Regel des Verhaltens, Weg der Heiligkeit

WPROWADZENIE

Jedną z cech nauczania teologicznego papieża Franciszka jest jego ścisły związek z wymiarem pastoralnym działalności Kościoła we współczesnym świecie. Ojciec Święty wskazuje na więzi łączące doktrynę teologiczną, duchowość chrześcijańską oraz codzienne życie chrześcijańskie. Jedno z podstawowych źródeł nauczania papieża Franciszka stanowią teksty Pisma Świętego, w których znajdują się zarówno korzenie doktryny i jak i praktyki¹. W niniejszym artykule podjęto próbę charakterystyki nauczania Ojca Świętego zawartego w adhortacji *Gaudete et exsultate. O powołaniu do świętości w świecie współczesnym* opublikowanej w Rzymie w uroczystość św. Józefa, 19 marca 2018 r.² właśnie w aspekcie jego związku z Biblią. Sam tytuł dokumentu *Gaudete et exsultate* przywołuje tekst z Mt 5,12 (pkt 1, s. 5). Teksty biblijne omawiane wprost przez Ojca Świętego lub przywoływane stanowią wielokrotnie punkt wyjścia jego nauczania za-

* Ks. mgr lic. Dariusz Polak – kapłan diecezji elbląskiej, doktorant w Wydziale Teologii UWM w Olsztynie.

¹ Zob. M. Karczewski, *Język matki w homilii w świetle adhortacji apostolskiej papieża Franciszka „Evangelii Gaudium”*. Refleksja teologiczno-biblijna, w: *In nomine Domini. Księga pamiątkowa ku czci ks. bpa Jana Styrny w 50. rocznicę święceń kapłańskich*, red. S. Sojka, S. Ewertowski, Wydział Teologii UWM, Olsztyn 2015, s. 127–137.

² Ojciec Święty Franciszek, *Adhortacja Apostolska Gaudete et exsultate. O powołaniu do świętości w świecie współczesnym*, Wydawnictwo M, Kraków 2018. W wersji online na stronie internetowej: http://w2.vatican.va/content/francesco/pl/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20180319_gaudete-et-exsultate.html [dostęp: 29.08.2018]. Dalej jako skrót: GeE.

wartego we wspomnianym dokumencie. W sumie na 177 punktów adhortacji, aż 74 spośród nich zawierają odniesienia do konkretnych tekstów biblijnych. Ogółem aż 182 razy papież Franciszek przywołuje Biblię. W olbrzymiej większości, bo aż 109 razy, odniesienia do Pisma Świętego posiadają formę bezpośredniego cytatu. Zwrócenie uwagi na sposób doboru oraz interpretacji tekstów biblijnych w *Gaudete et Exsultate* pozwala jeszcze głębiej wniknąć w treści, które Ojciec Święty kieruje do współczesnego Kościoła. Stąd tytuł opracowania: *Biblijne świadectwa o powołaniu do świętości w adhortacji apostolskiej papieża Franciszka „Gaudete et exsultate”*. Charakterystyka świadectw biblijnych w adhortacji GeE zawarta została w pięciu częściach artykułu. Odpowiadają one dużej mierze wewnętrznej strukturze dokumentu papieskiego³. W części pierwszej omówiono podstawowe grupy tekstów biblijnych, na które wskazuje Ojciec Święty Franciszek jako bezpośrednio związane z powszechnym powołaniem do świętości. Należą do nich teksty o miejscu świętych w życiu chrześcijańskim oraz dotyczące fundamentu i celu powszechnego powołania do świętości. Część druga zawiera charakterystykę komentarza Ojca Świętego poświęconego Błogosławieństwom. W części trzeciej przedstawiono tzw. ewangeliczną wielką zasadę postępowania. W części czwartej scharakteryzowano teksty biblijne, na które papież Franciszek wskazuje mówiąc o pewnych cechach świętości w świecie współczesnym. Część ostatnia dedykowana jest biblijnemu tłu kwestii zagrożeń na drodze do świętości. Opracowanie zamyka podsumowanie całości.

BIBLIJNE TEKSTY O POWSZECHNYM POWOŁANIU DO ŚWIĘTOŚCI

We wstępie do adhortacji Ojciec Święty wiąże powołanie do świętości z przesłaniem biblijnym mówiąc: „istotnie powołanie do świętości na różne sposoby

³ Adhortacja apostolska „*Gaudete et exsultate*” to dokument składający się z pięciu rozdziałów. Rozdział I – *Powołanie do świętości* zawiera siedem podrozdziałów: *Święci, którzy nas wspierają i nam towarzyszą; Święci z sąsiedztwa; Pan wzywa; Także dla ciebie; Twoja misja w Chrystusie; Działalność, która uświęca; Bardziej żywi, bardziej ludzcy* (pkt. 3–34, s. 3–240). Drugi rozdział – *Dwaj subtelni nieprzyjaciele świętości* odnosi się do nieprzyjaciół świętości, do których papież Franciszek zalicza współczesny gnostycyzm i współczesny pelagianizm. Zagadnienie współczesnego gnostycyzmu papież ujął w takich punktach jak: *Umysł bez Boga i bez ciała; Doktryna bez tajemnicy; Ograniczenia rozumu* (pkt. 35–46, s. 25–32). Natomiast do współczesnego pelagianizmu odnoszą się następujące zagadnienia: *Wola bez pokory; Często zapomniane nauczanie Kościoła; Nowi pelagianie; Podsumowanie Prawa* (pkt. 47–62, s. 32–43). Trzeci rozdział *W świetle Mistrza* składa się z dwóch części: część pierwsza *Pod prąd* odnosi się do Ośmiu Błogosławieństw (pkt. 63–94, s. 45–61), natomiast część druga *Wielka reguła postępowania* zawiera następujące kwestie: *Ze względu na wierność Mistrzowi; Ideologie okaleczające serce Ewangelii; Cześć, która mu się podoba najbardziej* (pkt. 95–108, s. 61–71). Następny, czwarty rozdział *Pewne cechy świętości w świecie współczesnym* wymienia te podstawowe cechy, a papież zalicza od nich: *Znoszenie, cierpliwość i łagodność; Radość i poczucie humoru; Śmiałość i zapal; Życie we wspólnocie; Życie w nieustannej modlitwie* (pkt. 110–157, s. 73–101). Ostatni rozdział *Walka, czujność i rozeznanie* w kilku podrozdziałach: *Coś więcej niż mit; Przebudzeni i ufni; Duchowe zepsucie; Pilna potrzeba; Zawsze w świetle Pana; Nadprzyrodzony dar; Mów Panie; Logika daru i krzyża* (pkt. 158–175, s. 103–115) omawia powyższe zagadnienia w kontekście ewentualnych zagrożeń i zasad odnoszących się do powołania do świętości.

jest obecne na kartach Biblii już od pierwszych jej stron⁴. Jako pierwszy przykład papież wskazuje Abrahama, który został wezwany, by żyć bez skazy w przyjaźni z Bogiem (Rdz 17,1). Szczególne źródło wiedzy biblijnej o świętości stanowią teksty Nowego Testamentu, wskazujące na związek świętości z trwaniem w Chrystusie (Ef 1,4).

Biblijni świadkowie świętości

Na początku pierwszej części omawianej adhortacji, zatytułowanej *Powołanie do świętości* Ojciec Święty Franciszek przywołuje tekst Hbr 11–12 wskazując, że życie wiary jest podobne do biegu (Hbr 12,1)⁵. W biegu należy jednak pamiętać o tych, którzy już go ukończyli i świadczą o tym, że możliwe jest dotarcie do mety. Stanowią oni tzw. „mnóstwo świadków” (m.in. Sara, Abraham, Gedeon)⁶. Świadcami tymi mogą być jednak także najbliżsi, jak babcia Lois i matka Eunice w życiu Tymoteusza (2 Tm 2,5). O szczególnej grupie świadków wiary mówią teksty Ap 6,9–10. Świadcowie ci trwają przed Bogiem i wstawiają się za wierzącymi na ziemi⁷. Święci z imienia lub jako grupa obecni w Biblii otwierają wielki pochód świętych kanonizowanych i tych nie wyniesionych na ołtarze, którzy wskazują kierunek życia chrześcijańskiego. Niektórzy, jakby niezauważeni są obecni w ludzie Bożym⁸.

Bóg wzywa do świętości

Źródłem świętości jest Bóg. Wspólnota z Bogiem w sposób naturalny prowadzi na drogę świętości. Bóg jest święty i oczekuje świętości od Jego dzieci (Kpł 11,44; 1 Pt 1,16; 1 Tes 4,3; Hbr 12,10)⁹. Jednocześnie, jak podkreśla papież Franciszek, każdy posiada własną drogę świętości, własny charyzmat (1 Kor 12,7)¹⁰. Wyjątkowość powołania do świętości polega na tym, że jest ona dostępna dla

⁴ GeE, nr 1, s. 5.

⁵ Tamże, nr 3, s. 7. W sumie w I części adhortacji znaleźć można 13 odniesień do tekstów biblijnych, z tego 8 to bezpośrednie cytaty.

⁶ Tamże.

⁷ Zob. P. Podeszwa, *Syntagma „mieć świadectwo Jezusa” w Apokalipsie Janowej*, *Verbum Vitae* 28 (2015), s. 319–343.

⁸ Zob. GeE, nr 6–7, s. 8–9.

⁹ Tamże, nr 11, s. 11; nr 17, s. 15; nr 19, s. 17.

¹⁰ Oryginalność powołania do świętości wiąże się także z obdarowaniem płcią. Papież mówi o „kobiecych stylach świętości” i geniuszu kobiety, zob. tamże, nr 12, s. 12–13. Zob. A. Gibek, *Słabość i siła kobiet w Ewangelii według św. Łukasza*, w: *Niewiastę dzielną kto znajdzie* (Prz 31,10).

wszystkich¹¹. Życie każdego człowieka jest związane z przygotowanym dla niego Bożym planem¹². Jako przykład papież podaje proroka Jeremiasza (Jr 1,5)¹³.

W życiu chrześcijańskim uświęcenie jest ściśle związane z Chrystusem. Dla chrześcijanina świętość związana jest z chrztem. Wiernie ukierunkowanie życia na Boga jest drogą do owocowania w świętości i budowania świętości wspólnoty Kościoła (Iz 61,10). Świętość jest owocem Ducha Świętego (Ga 5,22–23). Osoba dążąca do świętości nie jest samowystarczalna. Czerpie ze świętości Boga i przekazuje dalej Boże dary (1 P 4,10)¹⁴. Świętość związana jest z działaniem. Ojciec Święty Franciszek podkreśla, że podstawową misją chrześcijanina jest budowanie Królestwa Bożego (Mt 6,33)¹⁵. Aby ją pełnić konieczne jest całkowite powierzenie Chrystusowi i otwarcie na działanie Ducha Świętego¹⁶.

BŁOGOSŁAWIEŃSTWA EWANGELICZNE¹⁷

Papież Franciszek podkreśla, że może istnieć „wiele teorii na temat świętości”, „ale nic nie jest bardziej pouczające niż powrót do słów Jezusa i przyjęcie Jego sposobu przekazywania prawdy”¹⁸. Jezus sam wyjaśnił na czym polega świętość i na czym polega tożsamość chrześcijańska. Uczynił to wygłaszając Błogosławieństwa. Bazę rozważań papieża na temat świętości stanowią jednocześnie dwie wersje Błogosławieństw: Mt 5,3–12 oraz Łk 6,20–23, choć schemat przewodni stanowi Osiem Błogosławieństw w redakcji Mt¹⁹. Ojciec Święty wskazuje, że określenia „szczęśliwy” lub „błogosławiony” są synonimem słowa „święty”²⁰. Pomimo, że słowa Jezusa zawarte w Ewangelii są piękne i poetyckie, to jednak są one przeciwstawne wobec codziennych zachowań społecznych²¹. Stąd podtytuł części dokumentu dedykowanego błogosławieństwom – *Pod prąd*. W rzeczywistości bowiem, zauwa-

Rola kobiet w biblijnej historii zbawienia, red. A. Kubiś, K. Napora, Wydawnictwo KUL, Lublin 2016, s. 335–349; A. Nalewaj, *Funkcje kobiet w Ewangelii według św. Jana*, Wydział Teologii UWM, Olsztyn 2017, s. 28–30.

¹¹ Zob. A.M. De Liguori, *Droga do świętości*, Wydawnictwo Homo Dei, Warszawa 2011, s. 45–46.

¹² Zob. K. Romaniuk, *Powołanie w Biblii*, Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej, Warszawa 1989, s. 69–70; Ł. Garbacki, *Reinterpretacja Księgi Jeremiasza w Apokalipsie św. Jana*, Bernardinum, Pelpin 2018, s. 23–26.

¹³ GeE, nr 13, s. 13.

¹⁴ Tamże, nr 18, s. 16.

¹⁵ Tamże, nr 25, s. 20.

¹⁶ Tamże, nr 25–34, s. 20–24.

¹⁷ W strukturze adhortacji komentarz do Błogosławieństw oraz wielka reguła postępowania tworzą całość rozdziału III zatytułowanego *W świetle Mistrza*. W rozdziale tym aż 62 razy przywołuje się teksty biblijne, z tego 29 są to bezpośrednie cytaty, a 30 razy parafrazy tekstu biblijnego.

¹⁸ GeE, nr 63, s. 45.

¹⁹ Tamże, nr 66, s. 46.

²⁰ Tamże, nr 64, s. 46.

²¹ Tamże, nr 65, s. 46.

za papież Franciszek, błogosławieństwa nie pasują do stylu życia świata i mogą być realizowane jedynie przy pomocy Ducha Świętego²².

Błogosławieni ubodzy w duchu. Papież Franciszek wskazuje na iluzoryczne bezpieczeństwo, które miałyby zapewnić dobra doczesne. Jako przykład wskazuje przypowieść o bogatym głupcu (Łk 12,16–21). Bogactwa nie tylko nie zapewniają szczęścia, ale uniemożliwiają doświadczenie najważniejszych rzeczy w życiu²³. Według Ojca Świętego błogosławieni w duchu to ci, „którzy mają serca ubogie, do których może wejść Pan ze swoją nieskończoną nowością”²⁴. Chodzi o wewnętrzną wolność w ujęciu św. Ignacego z Loyoli²⁵. Papież zauważa, że w Łk w swojej wersji błogosławieństw nie mówi o ubóstwie duchowym, ale o ubóstwie i ogołoceniu (Łk 6,20)²⁶. Ubóstwo to Ojciec Święty wiąże z uczestnictwem w życiu najbardziej potrzebujących i w ogołoceniu na wzór Jezusa (2 Kor 8,9). Ubóstwo w sercu jest równoznaczne ze świętością.

Błogosławieni cisi. Papież Franciszek podkreśla, że cichość jest praktycznie odrzucana w świecie pełnym pychy i próżności²⁷. Jezus proponuje styl łagodności. On sam jest jej wzorem. Ojciec Święty przytacza scenę wjazdu Jezusa, Króla łagodnego, do Jerozolimy w Niedzielę Palmową (Mt 21,5; Za 9,9)²⁸. On sam, cichy i pokorny sercem jest źródłem ukojenia (Mt 11,29). Papież, idąc za wskazaniem św. Teresy z Lisieux, podkreśla, że łagodność serca wiąże się z umiejętnością znoszenia wad innych oraz pomagania im²⁹. Przypomina również, że według św. Pawła łagodność jest owocem Ducha Świętego (Ga 5,23)³⁰. Łagodność powinna być zasadą dyskusji prowadzonej we wspólnocie kościelnej i wobec przeciwników wiary (Ga 6,1; 2 Tm 2,25; 1 P 3,16)³¹. Papież podkreśla, że łagodność wiąże się wewnętrznym ubóstwem i bezgranicznym zaufaniem Bożym obietnicom (Ps 37,11³²; Iz 66,2). Hebrajski termin *anawim* odnosi się bowiem zarówno do ubogich i łagodnych³³.

Błogosławieni, którzy się smucą. Ojciec Święty wskazuje na sprzeczność między tym co proponuje świat i błogosławieństwem Jezusa³⁴. Ignorowanie cierpienia, ucieczka od łez, poszukiwanie rozrywki i przyjemności to cechy współczesnego stylu życia. Papież Franciszek podkreśla, że także osoba dotknięta cierpieniem lub

²² Tamże.

²³ Tamże, nr 67–68, s. 47.

²⁴ Tamże, nr 68, s. 47.

²⁵ Tzw. „święta obojętność”, zob. GeE, nr 69, s. 47–48.

²⁶ GeE, nr 70, s. 48.

²⁷ Tamże, nr 71, s. 48–49.

²⁸ Tamże, nr 71, s. 49.

²⁹ Tamże, nr 72, s. 49.

³⁰ Zob. Z. Grochowski, *Duch Święty źródłem dojrzałości w życiu i wierze*, w: *Veritatem revelare. Księga pamiątkowa dedykowana ks. dr. hab. S. Ewertowskiemu, prof. UWM w 40-lecie święceń kapłańskich i 65-lecie urodzin*, red. M. Karczewski, S. Mikołajczak, J. Ruciński, Wydział Teologii UWM, Olsztyn 2017, s. 70–81.

³¹ GeE, nr 73, s. 49–50.

³² Zob. M. Karczewski, „Błogosławieni cisi...”. *Ps 36,11 LXX jako tło teologiczne Mt 5,5, SE VIII(2007)*, s. 91–102.

³³ GeE, nr 74, s. 50.

³⁴ Tamże, nr 75, s. 51.

współdzieląca cierpienie innych może „osiągnąć pełnię życia i być prawdziwie szczęśliwa”³⁵. Prawdziwa pociecha pochodzi jednak od Jezusa. Ojciec Święty podkreśla aspekt współczucia, wrażliwości na ból innych. Umiejętność płakania wraz z innymi (Rz 12,15) jest równoznaczna ze świętością³⁶.

Błogosławieni, którzy łakną i pragną sprawiedliwości. Ojciec Święty zwraca uwagę, że zarówno głód jak i pragnienie należą do doświadczeń bardzo intensywnych, a ich zaspokojenie stanowi podstawową potrzebę człowieka³⁷. Sprawiedliwość, o której mówi Jezus dotyczy życia codziennego oraz w sposób szczególnie – „poszukiwania sprawiedliwości dla ubogich i słabych” (Iz 1,17)³⁸.

Błogosławieni, miłosierni. Miłosierdzie zawiera w sobie dwa aspekty: charytatywny oraz przebaczenie innym oraz wiąże się z Mateuszową złotą zasadą: „Wszystko więc, co będziecie chcieli, żeby wam ludzie czynili, i wy im czyńcie” (Mt 7,12)³⁹. Dawanie i przebaczenie w życiu ludzkim odzwierciedla doskonałość Boga, który daje i przebacza. Ojciec Święty podkreśla, że w Łk nie ma wezwania „bądźcie doskonali” (Mt 5,48), ale akcentuje się przebaczenie i dawanie (Łk 6,36–38). Ważne, by nie zapomnieć, że miara stosowana przez nas, by dawać i przebaczać w konsekwencji dotyczy nas samych (Łk 6,38)⁴⁰. Wierzący, który sam dostępuje Bożego współczucia powinien wypełniać słowa Jezusa i nieustannie przebaczać (Mt 18,22.33)⁴¹.

Błogosławieni czystego serca. Ojciec Święty przypomina sens terminu „serce” w Biblii, jako prawdziwych pragnień i intencji człowieka (Mt 15,18–19)⁴². Jedynie Bóg wie, co naprawdę kryje się w ludzkim sercu (1 Sm 16,7; Mdr 1,5; Mt 6,6; J 2,25). Przemawia do ludzkiego serca (Oz 2,16), chce je odnowić i wpisać w nie swoje Prawo (Jr 31,33; Ez 36,26; Prz 4,23)⁴³. Oprócz walorów moralnych serce czyste oznacza także serce „poświęcające się bratu” (1 Kor 13,3)⁴⁴. Papież wskazuje, że serce czyste to serce kochające Boga i bliźniego (Mt 22,36–40). Takie serce pozwala zobaczyć Boga (1 Kor 13,12)⁴⁵.

Błogosławieni, którzy wprowadzają pokój. Zagrożenie pokoju Ojciec Święty dostrzega nie tylko w sytuacjach konfliktowych, ale również w plotce, zniesławieniu, krytykanctwie⁴⁶. Alternatywę stanowi ewangeliczny pokój⁴⁷. Ci którzy go wprowadzają

³⁵ GeE, nr 76, s. 51.

³⁶ Tamże, nr 76, s. 52.

³⁷ Tamże, nr 77, s. 52.

³⁸ Tamże pkt 78–79, s. 53.

³⁹ Tamże, nr 80, s. 53–54.

⁴⁰ Tamże, nr 81, s. 54.

⁴¹ Tamże, nr 82, s. 55.

⁴² Tamże, nr 83, s. 55; pkt 85, s. 56

⁴³ Tamże, nr 83–85, s. 55–56.

⁴⁴ Tamże, nr 85, s. 56.

⁴⁵ Tamże, nr 86, s. 56–57.

⁴⁶ Tamże, nr 87, s. 57 szczególnie przypis nr 73.

⁴⁷ Zob. K. Bieliński, *Jezusa „wizja pokoju” w ujęciu synoptyków*, „Verbum Vitae” 30(2016), s. 109–112.

dają będą nazwani synami Bożymi (Mt 5,9). Pokój ten dotyczy relacji z innymi ludźmi i procesu budowania jedności (Łk 10,5; Rz 14,19; 2 Tm 2,22; Jk 3,18)⁴⁸.

Błogosławieni, którzy cierpią prześladowanie dla sprawiedliwości. Droga po prąd – zauważa papież Franciszek, sprawia, że „stajemy się osobami, które swoim życiem zadają pytanie społeczeństwu, ludźmi, którzy drażnią”⁴⁹. Chrześcijanin nie może żyć w miernocie i pragnieniu wygodnego życia, ale musi być gotowy stracić swoje życie (Mt 16,15)⁵⁰. Krzyż i udreki ponoszone dla Ewangelii są „źródłem naszego dojrzewania i uświęcenia” i są one wpisane życie chrześcijańskie (Dz 5,41; Flp 1,29; Kol 1,24; 2 Tm 1,12; 1 P 2,20; 4,14; Ap 2,10)⁵¹. Ojciec Święty podkreśla, że nie chodzi o prześladowania spowodowane przez własne nieroztropne postępowanie. Teksty Dz podkreślają⁵², że chrześcijanie nie byli wyobcowani i próżni, ale cieszyli się szacunkiem „wszystkich ludzi” (Dz 2,47; 4,21.33; 5,13). Nie wykluczało to jednak prześladowań przez ówczesne władze (Dz 4,1–3; 5,17–18). Papież podkreśla, że współczesne prześladowania przyjmują często subtelne formy „oszczerstwa i fałszerstwa” (Mt 5,11)⁵³. Dodaje, że „niekiedy chodzi o szyderstwa, które próbują oszpecić naszą wiarę i sprawić, byśmy uchodzili za osoby śmieszne”⁵⁴. Świętość polega na akceptowaniu drogi Ewangelii pomimo problemów.

EWANGELICZNA WIELKA REGUŁA POSTĘPOWANIA

Podstawą rozważań papieża Franciszka na temat świętości stała się również scena sądu ostatecznego zawarta w Mt 25,31–46. Opis ten uważa on za regułę postępowania osoby świętej. Jezus utożsamia się z głodnym, spragnionym, przybyszem, nagim, chorym i więźniem – czyli z każdym potrzebującym miłosierdzia (Mt 25,35–36)⁵⁵. Ojciec Święty kieruje do odbiorców adhortacji gorący apel o przyjęcie wezwań Jezusa zawartych w Mt 25,35–36 „bez komentarzy, bez elukubracji i wymówek odbierających im moc”, jako podstawową zasadę świętości, „ponieważ miłosierdzie jest bijącym sercem Ewangelii”⁵⁶. Papież Franciszek stawia pytanie: czy da się pojąć świętość bez uznania godności każdej osoby ludzkiej⁵⁷? Przywołuje przy tym przypowieść o miłosiernym Samarytaninie opiekującym się poranionym

⁴⁸ GeE, nr 88–89, s. 58–59.

⁴⁹ Tamże, nr 90, s. 59.

⁵⁰ Tamże.

⁵¹ Tamże, nr 92, s. 60.

⁵² Tamże, nr 93, s. 60–61.

⁵³ Tamże, nr 94, s. 61.

⁵⁴ Tamże. Zob. L. Kołakowski, *Jezus ośmieszony. Esej apologetyczny i sceptyczny*, Znak, Kraków 2014, s. 56–73.

⁵⁵ GeE, nr 95–96, s. 61–62. Zob. M. Karczewski, „*Wszystko mieli wspólne*” (Dz 2,44b). *Pierwsi chrześcijanie wobec dóbr materialnych*, „Forum Teologiczne” VIII(2006), s. 15–28.

⁵⁶ GeE, nr 97, s. 63.

⁵⁷ Tamże, nr 98, s. 63.

człowiekiem przypadkowo znalezionym na skraju drogi (Łk 10,30–37)⁵⁸. Papież podkreśla znaczenie pomocy migrantów, którzy niektórzy współcześni katolicy uważają za problem drugorzędny wobec zagadnień o charakterze bioetycznym⁵⁹. Ewangeliczne utożsamienie się Jezusa z obcym (Mt 25,35) ma swoje korzenie w tekstach Starego Testamentu, który wzywa do troski o cudzoziemców (Wj 22,20; Kpł 19,33–34; Iz 58,7–8)⁶⁰. Ojciec Święty przywołuje opinię św. Tomasza z Akwinu, który właśnie w uczynkach miłosierdzia widział najdoskonalszą formę ukazywania ludzkiej miłości Boga oraz służbę ubogim św. Matki Teresy z Kalkuty⁶¹. Przestrzega także, przed lekceważeniem wezwań ewangelicznych oraz upodobnianiem się do współczesnego społeczeństwa hedonistycznego. Hedonistyczne koncentrowanie się na sobie, materializm praktyczny, „konsumpcja informacji powierzchownych oraz forma szybkiej i wirtualnej komunikacji” odciąga od cierpiących i potrzebujących⁶².

PEWNE CECHY ŚWIĘTOŚCI W ŚWIECIE WSPÓŁCZESNYM

W odniesieniu do obrazu świętości zawartego w Błogosławieństwach i opisie Sądu Ostatecznego w Mt 25,31–46 papież Franciszek omawia niektóre aspekty powołania do świętości⁶³. Są one bardzo ściśle związane z przesłaniem biblijnym⁶⁴. Pierwszą cechą jest mocne trwanie w Bogu wyrażające się w cierpliwym znoszeniu braci, agresji i zmiennych kolei życia (Rz 8,31; 12,17.21; Na 1,3; Ef 4,31)⁶⁵. Konieczna jest autokontrola własnej agresji i egocentryzmu. Gniew nie może zakorzenić się w człowieku wierzącym (Ef 4,26). W przypadkach trudnych konieczne jest użycie „kotwicy, jaką jest modlitwa błagalna”, która jak zapewnia św. Paweł prowadzi do Bożego pokoju (Flp 4,6–7)⁶⁶. Ojciec Święty wskazuje na niebezpieczeństwo przejścia przez media katolickie różnych form agresji słownej, a nawet kłamstwa w przestrzeni debaty światopoglądowej (Jk 3,6)⁶⁷. Podstawową cechą człowieka świętego jest pokora, wyrażająca się w unikaniu przemocy słownej, milczeniu wobec wad bliźnich i postrzeganiu innych „jako lepszych od siebie” (Flp 2,3)⁶⁸. Postawa pokorna domaga się przyjęcia upokorzeń i upodobnienia się do Jezusa Chrystu-

⁵⁸ Zob. Franciszek, *Miłosierdzie to imię Boga. Rozmowa z A. Toriellim*, Znak, Kraków 2016, s. 123–126.

⁵⁹ GeE, nr 102, s. 66.

⁶⁰ Tamże, nr 103, s. 67.

⁶¹ Tamże, nr 107–108, s. 69–70. Zob. R. Krawiec, M. Sękalska, *Bądźcie ziarnami Świętości. Myśli Benedykta XVI na każdy dzień*, Wydawnictwo M, Kraków 2017, s. 87.

⁶² GeE, nr 108, s. 70.

⁶³ Tamże, nr 110, s. 73.

⁶⁴ Omawiając wybrane aspekty powołania od świętości Ojciec Święty aż 76 razy przywołuje teksty biblijne. Z tego 70 razy są to konkretne teksty Pisma Świętego. 48 razy stosuje się bezpośrednie cytaty, 21 razy parafrazy tekstu biblijnego i raz wskazanie na konkretny tekst.

⁶⁵ GeE, nr 112–114, s. 74–75.

⁶⁶ Tamże, nr 114, s. 75.

⁶⁷ Tamże, nr 115, s. 75–76.

⁶⁸ Tamże, nr 116, s. 76.

sa, który był pokorny aż do śmierci (1 P 2,21)⁶⁹. Pokora Jezusa wskazuje na pokorę Ojca, który „uniża się, aby iść ze swoim ludem”, znosząc jego niewierności (Wj 34,6–9; Mdr 11,23–12,2; Łk 6,36)⁷⁰. Ze względu na Jezusa warto znosić upokorzenia i wyzalać się z egoizmu (Dz 5,41; 1 P 2,20)⁷¹. Uspokojenie dokonuje się przez łaskę Boga i obdarza serce człowieka wierzącego pokojem (Ps 4,9; 23,4; 27,3)⁷². Sprawcą prawdziwego pokoju jest Chrystus (Ef 2,14; Łk 1,79; J 14,27)⁷³.

Cechą osoby świętej jest radość, którą można określić jako radość w Duchu Świętym lub radość w Panu (Rz 14,17; 1 Tes 1,6; Flp 4,4)⁷⁴. Czas Jezusa jest jednoznaczny z objawieniem się radości (Iz 12,6; 40,9; 49,13; Za 9,9; Ne 8,10)⁷⁵. Jezus jest źródłem radości i sam jej doświadczał (Łk 10,21). Kontakt z Jezusem budził radość. Doświadczyła tego Maryja (Łk 1,47); lud (Łk 13,17) oraz uczniowie Jezusa (J 15,11; 16,20.22)⁷⁶. Z radością wiąże się także poczucie humoru oraz pozytywne podejście do życia. Również te tematy posiadają swoje zakotwiczenie w Biblii (Koh 11,10; 1 Tm 6,17)⁷⁷. Optymizm życia związany jest z właściwą relacją do tego, co daje Bóg (Syr 14,11.14; Koh 7,14.29; Flp 4,11)⁷⁸. Dotyczy to również wspólnoty, która wymaga od nas niekiedy różnych form braterskiej miłości (Dz 20,35; Rz 12,15; 2 Kor 9,7; 13,9)⁷⁹.

Inną cechą osoby dążącej do świętości jest ewangeliczny zapał. Jezus sam zwraca się do wierzących „nie bójcie się” (Mk 6,50) i obiecuje swoją nieustanną obecność (Mt 28,20)⁸⁰. Na określenie specyfiki entuzjazmu życia apostołskiego używa się terminu *parezja* w kontekście biblijnym (Dz 4,29; 9,28; 28,31; 2 Kor 3,12; Ef 3,12; Hbr 3,6; 10,19)⁸¹. Brak gorliwości apostołskiej był wskazywany przez bł. Pawła VI jako jedna z przeszkód ewangelizacyjnych⁸². Tymczasem teksty biblijne zachęcają do gorliwego podjęcia trudu apostołskiego (Łk 5,5; 1 Kor 9,6; 2 Kor 5,14)⁸³. Podstawą gorliwości jest żywy związek z Jezusem (Rz 8,39) oraz moc Ducha Świętego (Dz 4,29.31)⁸⁴. Papież przestrzega przed pokusą pójścia drogą proroka Jonasza.

⁶⁹ Zob. C.M. Martini, *Wyznania Piotra*, WAM, Kraków 1999, s. 78–79.

⁷⁰ GeE, nr 118, s. 78.

⁷¹ Tamże, nr 119, s. 78.

⁷² Tamże, nr 121, s. 79.

⁷³ Tamże, nr 121, s. 79–80.

⁷⁴ Tamże, nr 122, s. 80.

⁷⁵ Tamże, nr 123, s. 81.

⁷⁶ Tamże, nr 124, s. 81.

⁷⁷ Tamże, nr 126, s. 82.

⁷⁸ Tamże, nr 127, s. 83. Zob. A. Nalewaj, *Chrześcijańska radość w ucisku w świetle 1 P 1,6–9*, w: „Podnieście głos i śpiewajcie...” (Syr 39,14). *Księga pamiątkowa dedykowana ks. dr. hab. B. W. Matysiakowi, prof. UWM w 35-lecie święceń kapłańskich i 65-lecie urodzin*, red. M. Karczewski, S. Mikołajczak, J. Ruciński, Wydział Teologii UWM, Olsztyn 2017, s. 107–113.

⁷⁹ GeE, nr 128, s. 84.

⁸⁰ Tamże, nr 129, s. 84–85.

⁸¹ Tamże.

⁸² Tamże, nr 130, s. 85.

⁸³ Tamże. Zob. J. Neumann, *L'Eglise et sa mission au monde contemporain*, w: *Veritatem revelare*, s. 157–164.

⁸⁴ GeE, nr 132–133, s. 86–87.

Celem jest ucieczka do własnego, bezpiecznego miejsca. Jako przykładowe miejsca ucieczki od zapału ewangelicznego Ojciec Święty wskazuje „indywidualizm, spirytualizm, zamknięcie się w małych światach, uzależnienia, urządzenie się, powtarzanie utrwalonych schematów, dogmatyzm, nostalgia, pesymizm, uciekanie się do zasad”⁸⁵. Jednak, podobnie jak w przypadku Jonasza, możliwy jest powrót do Boga i jego wezwania. Papież Franciszek podkreśla, że Bóg jest zawsze nowy. Wykracza poza nasze schematy, sam stał się „peryferiami” (Flp 2,6–8; J 1,14)⁸⁶. Należy pozwolić się prowadzić Jezusowi i przestać koncentrować się na sobie (Ap 3,20; Łk 8,1; Mk 16,20)⁸⁷. Papież podkreśla, że Kościół potrzebuje „żarliwych misjonarzy, pochłoniętych entuzjazmem głoszenia prawdziwego życia”⁸⁸.

Istotne znaczenie w realizacji powołania do świętości pełni według papieża Franciszka – wspólnota. Ojciec Święty podkreśla, że „dzielenie się Słowem i wspólne celebrowanie Eucharystii sprawia, że bardziej jesteśmy braćmi i przekształca nas we wspólnotę świętą i misyjną”⁸⁹. Istnieją różne formy życia wspólnotowego, których źródłem jest Bóg⁹⁰. Papież podkreśla, że dla dobrego funkcjonowania wspólnoty konieczne jest zwracanie uwagi na szczegóły. Przytacza przy tym sześć ewangelicznych przykładów dbałości o szczegóły, bez wskazywania jednak na konkretne lokacje biblijne. Są to następujące drobne szczegóły, na które Jezus wskazywał swoim uczniom⁹¹: brak wina na uczenie weselnej; brak jednej owcy; dwa pieniążki wrzucone przez wdowę do skarbony⁹²; posiadanie zapasu oleju na wypadek opóźnienia się oblubieńca; skierowane do uczniów pytanie o ilość chlebów; przygotowanie żarzących się węgli, a na nich ryb przez Jezusa Zmartwychwstałego. W każdej z tych narracji biblijnych włączona jest obecność Jezusa. To On zaprasza do nieustannego podtrzymywania pragnienia „aby wszyscy stanowili jedno, jak Ty Ojczy we Mnie, a Ja w Tobie” (J 17,21)⁹³.

Ważną rolę w realizacji powołania do świętości spełnia modlitwa. To ona sprawia, że istnieje wewnętrzna więź między wierzącym i żyjącym Jezusem⁹⁴. To ona pozwala wsłuchiwać się w Jego głos. Modlitwa nie jest formą ucieczki od rzeczywistości, ale powinna skłaniać nas do wstawiania się za braci (2 Mch 15,14). Szczególną formą modlitwy jest „modlitwne czytanie Słowa Bożego”⁹⁵. Ojciec Święty stwierdza, że jest ono „słodsze niż miód (Ps 119,103) i ostrzejsze niż wszelki miecz obosieczny (Hbr 4,12)” oraz „pozwala nam trwać w słuchaniu Nauczyciela, aby był

⁸⁵ GeE, nr 134, s. 87.

⁸⁶ Tamże, nr 135, s. 88.

⁸⁷ Tamże, nr 136, s. 88.

⁸⁸ Tamże, nr 138, s. 89.

⁸⁹ Tamże, nr 142, s. 91.

⁹⁰ Uprzywilejowaną wspólnotą w Kościele jest rodzina, zob. Ojciec Święty Franciszek, *Posynodalna Adhortacja Apostolska Amoris Laetitia. O miłości w rodzinie*, Wydawnictwo M, Kraków 2016, nr 86–88, s. 71–73.

⁹¹ GeE, nr 144, s. 93.

⁹² Zob. A. Kubiś, *Uboga wdowa – symbol Izraela, wzór ucznia, ikona Chrystusa*, w: „Niewiastę dzielną któż znajdzie? (Prz 31,10), s. 287–313.

⁹³ GeE, nr 146, s. 94.

⁹⁴ Tamże, nr 151, s. 97.

⁹⁵ Tamże, nr 156, s. 100.

On pochodnią dla naszych stóp, światłem na naszej ścieżce (Ps 119,105)⁹⁶. Papież Franciszek przywołuje słowa biskupów indyjskich, wskazujących, że „Słowo ma przyrodzoną moc, by przemieniać życie”⁹⁷. Spotkanie z Jezusem z Słowem Bożym prowadzi do Eucharystii, która jest realną obecnością żywego Słowa⁹⁸.

PRZESZKODY W DAŻENIU DO ŚWIĘTOŚCI

Temat przeszkód w dążeniu do świętości pojawia się w różnych tekstach adhortacji. W sposób zwarty porusza się go w dwóch punktach dokumentu, w omówieniu szkodliwego wpływu współczesnego gnostycyzmu i pelagianizmu oraz w rozdziale końcowym, dedykowanemu walce, czujności i rozeznaniu. Zarówno w krytyce błędnych prądów intelektualnych jak i w prezentacji zagrożeń w wierze istotną rolę odgrywają teksty biblijne⁹⁹.

Teksty biblijne o gnostycyzmie i pelagianizmie

Istotne znaczenie w nauczaniu papieża Franciszka na temat świętości, zawartym w adhortacji *Gaudete et exsultate* posiada część dedykowana rozważaniom na temat współczesnych tendencji do przyjmowania postaw typowych dla gnostycyzmu i pelagianizmu¹⁰⁰. Zarówno gnostycyzm jak i pelagianizm, poza oczywistą sprzecznością z nauczaniem katolickim wyraża się również w błędnej interpretacji tekstów biblijnych, w tym związanych z powołaniem do świętości. Ojciec Święty wskazuje na zagrożenia, które przede wszystkim w przestrzeni doktryny i praktyki życia kościelnego wiążą się postawami gnostycyckimi oraz pelagiańskimi¹⁰¹. Korzysta także niekiedy wprost z argumentacji biblijnej. Dzieje się tak w przypadku polemiki

⁹⁶ GeE.

⁹⁷ Tamże.

⁹⁸ Tamże, nr 157, s. 101.

⁹⁹ W rozdziale II adhortacji zatytułowanym *Dwaj subtelni nieprzyjaciele świętości* znaleźć można 15 odniesień do Pisma Świętego, z tego 10 cytatów i 5 parafraz. W rozdziale ostatnim *Walka, czujność, rozeznanie* natomiast jest 19 odniesień do Biblii, z tego 11 w formie bezpośredniego cytatu oraz 8 jako parafraza.

¹⁰⁰ Ojciec Święty wyjaśnia szeroko na czym polega współczesny gnostycyzm (GeE, nr 36–46, s. 26–32) oraz współczesny pelagianizm (pkt. 47–54, s. 32–380). Gnostycyzm to prąd umysłowy traktujący wiarę jako określone doświadczenie lub zbiór idei, które przynoszą oświecenie, jednak człowiek bazuje jedynie na własnym rozumie lub uczuciach (pkt 36, s. 26). Skutkiem współczesnego gnostycyzmu jest wybór Boga bez Chrystusa, Chrystusa bez Kościoła, Kościoła bez ludu (pkt 37, s. 27). Ostatecznie zatem współczesny gnostyk koncentruje się na sobie, na własnej interpretacji wiary, tworzy własną ideologię religijną. Nie dostrzega jednak ograniczeń ludzkiego rozumu i nie pozwala się prowadzić Duchowi Świętemu. Według papieża Franciszka gnostycyzm doprowadził do innej herezji, która absolutyzuje ludzką wolę i podejmowany osobisty wysiłek (pkt. 47–48, s. 32–33). W ten sposób powstały różne formy pelagianizmu i semipelagianizmu, które nie dostrzegają pierwszorzędnej roli Boga. Tak naprawdę bardziej ufają sobie i wypracowanym schematom zachowań i tradycji niż łasce Bożej.

¹⁰¹ GeE, nr 35–62, s. 25–62.

z błędami pelagian, którzy największe znaczenie w drodze do świętości przypisują własnemu wysiłkom i własnej woli¹⁰². Papież Franciszek zauważa, że pelagianie zapomnieli, że nie wszystko zależy od woli człowieka i na pierwszym miejscu jest miłość Boga, który „pierwszy nas umiłował” (1 J 4,19; por. Rz 9,16; 11,6)¹⁰³. Należy temu przeciwdziałać idąc śladem świadectw biblijnych¹⁰⁴. Bóg zaprasza Abrahama, by współpracował z nim (Rdz 17,1). Zaufanie Bogu jak Ojcu prowadzi do przezwyciężenia samotności (Ps 139,7). On bada ludzkie serca i kieruje we właściwą stronę (Ps 139,23–24). On pozwala poznać swoją wolę (Rz 12,1–2)¹⁰⁵ i kształtuje ludzi jak garncarz (Iz 29,16). Ojciec Święty podkreśla, że Bóg mieszka w nas, ale bardziej my mieszkamy w Nim (Ps 27,4; 84,11). Przebywanie w Nim uświęca. Działanie Boga uprzedza działanie wierzących i umożliwia właściwą na nie odpowiedź (Rz 12,1; 1 Kor 13,2)¹⁰⁶. Prawdziwa wiara wyraża się przez miłość (Rz 13,8.10; Ga 5,6.14).

Inne zagrożenia

Obok tematu błędnych koncepcji religijności związanych ze współczesnym gnostycyzmem i pelagianizmem kwestia groźby wypaczenia przesłania ewangelicznego pojawia się w kontekście omawiania wielkiej zasady postępowania, opartej o tekst Mt 25,35–36. Ojciec Święty wskazuje na dwie szkodliwe ideologie kaleczące „serce Ewangelii”¹⁰⁷. Pierwszą z nich stanowi oddzielenie wymagań Ewangelii od osobistej więzi duchowej z Bogiem. W konsekwencji chrześcijaństwo staje się formą działalności prospołecznej pozbawionej duchowości. Działanie jest pozbawione medytacji¹⁰⁸. Drugi błąd polega na koncentrowaniu się jedynie na duchowości, a pomijaniu wyzwań społecznych, traktowanych jako powierzchowne i populistyczne¹⁰⁹.

W ostatnim rozdziale dokumentu papieskiego podjęto problem walki duchowej, czujności i konieczności rozeznania duchowego. Pierwszym przeciwnikiem na drodze życia chrześcijańskiego jest diabeł¹¹⁰. Ojciec Święty podkreśla, że chrześcijanin toczy ciągłą walkę z diabłem, księciem zła. Jednak Jezus sprawia, że jest to walka zwycięska (Łk 10,18)¹¹¹. Papież przeciwstawia się traktowaniu szatana jako mitu oraz tendencji do łatwego utożsamiania ewangelicznych opisów opętania z chorobami psychicznymi¹¹². Użyte w Modlitwie Pańskiej wyrażenie „Zły” nie odnosi się

¹⁰² GeE, nr 48, s. 33.

¹⁰³ Tamże, nr 48, s. 33; pkt 53, s. 37.

¹⁰⁴ Tamże, nr 51–52, s. 35–36.

¹⁰⁵ Zob. A. Gieniusz, *Boże miłosierdzie jako źródło chrześcijańskiego nonkonformizmu* (Rz 12,1–2[8]), *Verbum Vitae* 3 (2003), s. 139–161.

¹⁰⁶ GeE, nr 56, s. 39–40.

¹⁰⁷ Tamże, nr 100–102, s. 64–66.

¹⁰⁸ Tamże, nr 100, s. 64.

¹⁰⁹ Tamże, nr 101, s. 65.

¹¹⁰ Tamże, nr 158, s. 103.

¹¹¹ Zob. M. Karczewski, *Szatan w Apokalipsie św. Jana*, Wydawnictwo UWM, Olsztyn 2013.

¹¹² GeE, nr 160, s. 104.

do abstrakcji, ale „wskazuje ono istotę duchową, która nas dręczy”¹¹³. Traktowanie diabła jako fikcję jest oszustwem, „które prowadzi na do osłabienia czujności, do braku troski o siebie i do bycia bardziej narażonymi”¹¹⁴. W rzeczywistości jednak, gdy odrzuci się obronę przed nim, „on to wykorzystuje, aby zniszczyć nasze życie, rodziny i wspólnoty, bo jak lew ryczący krąży szukając kogo pożreć” (1 P 5,8)¹¹⁵.

Słowo Boże zachęca chrześcijan do podjęcia skutecznej walki z diabłem (Ef 6,11.16)¹¹⁶. Jako skuteczną broń w twej walce Ojciec Święty wskazuje: wyrażaną w modlitwie wiarę, rozważanie Słowa Bożego, sprawowanie Mszy świętej, adorację eucharystyczną, Sakrament Pojednania¹¹⁷, uczynki miłosierdzia, życie wspólnotowe i zaangażowanie misyjne¹¹⁸.

Inne niebezpieczeństwo w realizacji powołania do świętości stanowi duchowe zepsucie. Autorzy biblijne przestrzegają przed nim wzywając do czujności (Łk 12,35; 1 Tes 5,6.22; Mk 13,35; Mt 24,42)¹¹⁹. Papież Franciszek podkreśla, że zepsucie duchowe jest gorsze niż sam grzech, ponieważ jest ono formą wygodnej i samowystarczalnej ślepoty¹²⁰. Jest ono tożsamy z trwaniem w oszustwie i egocentryzmie, za którym stoi sam szatan przychodzący pod postacią anioła światłości (2 Kor 11,14)¹²¹. Ojciec Święty przypomina upadek Salomona i odrodzenie grzesznego Dawida¹²². Jezus przestrzega przed pokusą, która prowadzi do zepsucia. Człowiek, któremu wydawało się, że jest wolny do zła, w rzeczywistości był w bardzo złym stanie duchowym (Łk 11,24–26; 2 P 2,22; Prz 26,11)¹²³.

By uniknąć manipulowania i błędów, za którymi stoi Zło oraz fałszywe mniemanie o sobie konieczne jest doskonalenie się w rozeznawaniu i skutecznym oddzieleniu dobra od zła. Wysiłek rozumnego wyboru był podejmowany już w czasach biblijnych (1 Tes 5,21)¹²⁴. Prawdziwe rozeznanie duchowe jest jednak nadprzyrodzonym darem (Mt 11,25; J 17,3)¹²⁵. Papież Franciszek podkreśla, że „istotnym warunkiem postępu w rozeznawaniu jest wychowanie siebie do cierpliwości Boga i Jego czasów, które nigdy nie są naszymi” (Łk 9,54; Mt 13,29)¹²⁶. Konieczna jest także wielkoduszność, która sprawia, że rozeznanie prowadzi do jeszcze lepszego wypełniania woli Bożej w życiu (Dz 20,35).

¹¹³ Tamże.

¹¹⁴ Tamże, nr 161, s. 105.

¹¹⁵ Tamże.

¹¹⁶ Tamże, nr 162, s. 105. Zob. P. Towarek, *Egzorcyzm. Historia, liturgia, teologia*, SQL, Olsztyn 2008, s. 23–43.

¹¹⁷ Zob. Franciszek, *Miłosierdzie to imię Boga*, s. 43–51.

¹¹⁸ GeE, nr 162, s. 106.

¹¹⁹ Tamże, nr 164, s. 107.

¹²⁰ Tamże, nr 165, s. 107.

¹²¹ Tamże, nr 165, s. 107–108.

¹²² Tamże.

¹²³ Tamże.

¹²⁴ Tamże, nr 168, s. 109.

¹²⁵ Tamże, nr 170, s. 111.

¹²⁶ Tamże, nr 174, s. 113.

PODSUMOWANIE

Adhortacja apostolska *Gaudete et exsultate* jest przesycona treściami biblijnymi. Znakomita większość jej treści związana jest z papieskim komentarzem do tekstów biblijnych. Ulubioną praktyką Ojca Świętego jest łączenie treści dokumentu, z najczęściej krótkimi, bezpośrednimi cytatami ze Starego i Nowego Testamentu. Warto wspomnieć, że na 182 odniesienia do tekstów biblijnych, aż w 109 przypadkach są to właśnie cytaty bezpośrednie. W ten sposób odbiorca dokumentu ma okazję, niejako razem z Ojcem Świętym rozważać teksty biblijne w kontekście głównego tematu nauczania, który stanowi powszechne powołanie do świętości. Papieskie wyjaśnianie związku świętości z Biblią odbiega od nauczania typowych naukowców, egzegetów i biblistów. Ojciec Święty Franciszek nie przedstawia kompletnego wykładu egzegetycznego, ale prezentuje niezwykle trafny komentarz o charakterze duchowo-pastoralnym, dostosowany do aktualnej sytuacji Kościoła i współczesnego katolika. Można go określić jako duchowy komentarz praktyczny, aktualizację słowa Bożego zapraszającego do podjęcia drogi świętości. W komentarzu wyczuwalna jest osobista troska papieża o powierzonych mu ludzi, pragnienie podzielenia się tym co najbardziej cenne, najpiękniejsze w chrześcijaństwie oraz uchronienie od niebezpieczeństw¹²⁷. Jako klucz do realizacji podstawowego powołania chrześcijanina, czyli powołania do wspólnoty z Bogiem, Ojciec Święty wskazuje miłosierdzie. Staje się ono udziałem każdego wierzącego, który doświadcza odpuszczenia grzechów i pomocy. Jest także pewną drogą do realizowania własnej drogi świętości. Dlatego w centrum nauczania o świętości znajduje się oświecona przez teksty biblijne prawda o miłowaniu Boga i bliźniego. Prawo miłosierdzia dotyczy w wyjątkowy sposób potrzebujących, także migrantów. Dotyczy jednak także życia wewnątrz Kościoła, życia wszystkich wspólnot, które go tworzą.

Na szczególną uwagę zasługuje także osadzone w Biblii nauczanie na temat współczesnych zagrożeń wiary i koniecznych działań, by w niej wytrwać. Uderza bardzo wyraźne wskazanie na bezpośredniego przeciwnika duchowego chrześcijanina – diabła. Ojciec Święty przeciwstawia się jasno lekceważeniu jego destrukcyjnej działalności we współczesnym świecie. Dotyczy to także tzw. tendencji demitologizujących w egzegezie biblijnej, czyli negowaniem historyczności biblijnych relacji o opętaniu lub traktowaniu szatana jako fikcji, symbolu, idei z przeszłości. Papież Franciszek podkreśla także, razem z autorami biblijnymi, że chrześcijanin jest człowiekiem wezwanym do radości i optymizmu, których źródłem jest sam Bóg. Uczestniczy bowiem w zwycięstwie nad siłami zła oraz nad własną słabością. Podążając za zwyczajnym Pasterzem, Jezusem Chrystusem Zmartwychwstałym zmierza w kierunku spełnienia zawartych w Słowie Bożym obietnic.

Lektura papieskiej adhortacji *Gaudete et exsultate* uświadamia jej adresatom, że podstawowym źródłem, z którego mogą czerpać szukając własnej drogi do świętości jest Pismo Święte.

¹²⁷ Jest to nauczanie ojca, ale także brata, osoby, która życzy nam jak najlepiej. Posługa papieża zajmuje wyjątkowe miejsce w eklezjologii katolickiej, zob. H. de Lubac, *Medytacje o Kościele*, Myśl Teologiczna 15, WAM, Kraków 1997, s. 220–225.

**BIBLIJNE ŚWIADECTWA O POWOŁANIU DO ŚWIĘTOŚCI
W ADHORTACJI APOSTOLSKIEJ PAPIEŻA FRANCISZKA
*GAUDETE ET EXSULTATE***

STRESZCZENIE

Adhortacja apostolska *Gaudete et exsultate* ukazała się w Rzymie w uroczystość św. Józefa, 19 marca 2018 roku. W dokumencie tym papież Franciszek zaprasza wszystkich członków Kościoła Katolickiego do powrotu na drogę świętości. Ojciec święty przywołuje często teksty biblijne dotyczące tematyki powołania do świętości. W sumie w dokumencie powołuje się na 182 teksty biblijne. Aż 109 z nich posiada formę bezpośredniego cytatu. W artykule tym omówiono sposób doboru i przesłanie związane z przywoływanymi tekstami biblijnymi. Nauczanie papieża różni się zasadniczo od zwykłej naukowej egzegezy biblijnej. Papieskie wyjaśnianie Biblii jest ściśle związane z aktualnymi problemami wierzących i współczesnego Kościoła.

**BIBLICAL TESTIMONIES ABOUT THE CALL TO HOLINESS
IN THE EXHORTATION OF POPE FRANCIS
*GAUDETE ET EXSULTATE***

SUMMARY

The Adhortation *Gaudete et exsultate* appeared in Rom 19.03.2018. In this document the Pope Francis invites all members of the Catholic Church to return to the path of sanctity. The Holy Father recalls often the biblical texts, related to the theme of vocation to sanctity. Generally, they are 182 biblical texts, among them 109 direct quotes. The article analyzes how the Pope Francis discusses these texts. The Teaching of Pope is different to a simple exegesis. His Explanation of the Bible is closely related to current problems of believers and today's Church.

**BIBLISCHE ZEUGNISSE ÜBER DIE BERUFUNG ZUR HEILIGKEIT
IN DER EXHORTATION *GAUDETE ET EXSULTATE*
VON PAPST FRANZISKUS**

ZUSAMMENFASSUNG

Die Adhortation *Gaudete et exsultate* erschien am 19.03.2018 in Rom. In diesem Dokument lädt der Papst Franziskus alle Mitglieder der katholischen Kirche auf den Weg der Heiligkeit zu kehren. Der heilige Vater erinnert sehr oft an die biblischen Texte, die mit dem Thema der Berufung zur Heiligkeit verbunden sind. Es sind insgesamt 182 verschiedene Bibeltexte, davon 109 als direkte Zitate. Im Lauf des Artikels wird es analysiert in welche

Weise benutzt der Papst Franziskus diese Texte. Die Lehre des Papstes unterscheidet sich von der einfachen Exegese. Die Bibelauslegung ist hier mit der aktuellen Problemen der Gläubigen und der heutigen Kirche eng verbunden.

BIBLIOGRAFIA

Dokumenty papieskie:

- Ojciec Święty Franciszek, *Adhortacja Apostolska „Gaudete et exsultate”. O powołaniu do świętości w świecie współczesnym*, Wydawnictwo M, Kraków 2018.
- Ojciec Święty Franciszek, *Posynodalna Adhortacja Apostolska „Amoris Laetitia”. O miłości w rodzinie*, Wydawnictwo M, Kraków 2016.

Inne:

- Bieliński K., *Jezusowa „wizja pokoju” w ujęciu synoptyków*, „*Verbum Vitae*” 30(2016), s. 109–112.
- De Liguori A.M., *Droga do świętości*, Wydawnictwo Homo Dei, Warszawa 2011.
- De Lubac H., *Medytacje o Kościele*, *Myśl Teologiczna* 15, WAM, Kraków 1997.
- Franciszek, *Miłosierdzie to imię Boga. Rozmowa z A. Torniellem*, Znak, Kraków 2016.
- Garbacki Ł., *Reinterpretacja Księgi Jeremiasza w Apokalipsie św. Jana*, Bernardinum, Pelplin 2018.
- Grochowski Z., *Duch Święty źródłem dojrzałości w życiu i wierze*, w: *Veritatem revelare. Księga pamiątkowa dedykowana ks. dr. hab. S. Ewertowskiemu, prof. UWM w 40-lecie święceń kapłańskich i 65-lecie urodzin*, red. M. Karczewski, S. Mikołajczak, J. Ruciński, Wydział Teologii UWM, Olsztyn 2017, s. 70–81.
- Gibek A., *Stabość i siła kobiet w Ewangelii według św. Łukasza*, w: *Niewiastę dzielną kto znajdzie (Prz 31,10). Rola kobiet w biblijnej historii zbawienia*, red. A. Kubiś, K. Napora, Wydawnictwo KUL, Lublin 2016, s. 335–349.
- Gieniusz A., *Boże miłosierdzie jako źródło chrześcijańskiego nonkonformizmu (Rz 12,1–2[8])*, „*Verbum Vitae*” 3(2003), s. 139–161.
- Karczewski M., *„Błogosławieni cisi...”*. *Ps 36,11 LXX jako tło teologiczne Mt 5,5, SE VIII(2007)*, s. 91–102
- Karczewski M., *Język matki w homilii w świetle adhortacji apostolskiej papieża Franciszka „Evangellii Gaudium”. Refleksja teologiczno-biblijna*, w: *In nomine Domini. Księga pamiątkowa ku czci ks. bpa Jana Styrny w 50. rocznicę święceń kapłańskich*, red. S. Sojka, S. Ewertowski, Wydział Teologii UWM, Olsztyn 2015, s. 127–137.
- Karczewski M., *Szatan w Apokalipsie św. Jana*, Wydawnictwo UWM, Olsztyn 2013.
- Karczewski M., *„Wszystko mieli wspólne” (Dz 2,44b). Pierwsi chrześcijanie wobec dóbr materialnych*, „*Forum Teologiczne*” VIII (2006), s. 15–28.
- Kołąkowski L., *Jezus ośmieszony. Esej apologetyczny i sceptyczny*, Znak, Kraków 2014.
- Krawiec R., Sękalska M., *Bądźcie ziarnami Świętości. Myśli Benedykta XVI na każdy dzień*, Wydawnictwo M, Kraków 2017.
- Kubiś A., *Uboga wdowa – symbol Izraela, wzór ucznia, ikona Chrystusa*, w: *Niewiastę dzielną kto znajdzie? (Prz 31,10). Rola kobiet w biblijnej historii zbawienia*, red. A. Kubiś, K. Napora, Wydawnictwo KUL, Lublin 2016, s. 287–313.
- Martini C.M., *Wyznania Piotra*, WAM, Kraków 1999.

- Nalewaj A. *Chrześcijańska radość w ucisku w świetle 1 P 1,6–9*, w: „*Podnieście głos i śpiewajcie...*” (Syr 39,14). *Księga pamiątkowa dedykowana ks. dr. hab. B.W. Matysiakowi, prof. UWM w 35-lecie święceń kapłańskich i 65-lecie urodzin*, red. M. Karczewski, S. Mikołajczak, J. Ruciński, Wydział Teologii UWM, Olsztyn 2017, s. 107–113.
- Nalewaj A., *Funkcje kobiet w Ewangelii według św. Jana*, Wydział Teologii UWM, Olsztyn 2017.
- Neumann J., *L’Eglise et sa mission au monde contemporain*, w: *Veritatem revelare. Księga pamiątkowa dedykowana ks. dr. hab. S. Ewertowskiemu, prof. UWM w 40-lecie święceń kapłańskich i 65-lecie urodzin*, red. M. Karczewski, S. Mikołajczak, J. Ruciński, Wydział Teologii UWM, Olsztyn 2017, s. 157–164.
- Podeszwa P., *Syntagma „mieć świadectwo Jezusa” w Apokalipsie Janowej*, „*Verbum Vitae*” 28 (2015), s. 319–343.
- Romaniuk K., *Powołanie w Biblii*, Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej, Warszawa 1989.
- Towarek P., *Egzorcyzm. Historia, liturgia, teologia, SQL*, Olsztyn 2008.